

П роблемы материальной культуры

ЭКОНОМИКА
ГЕОГРАФИЯ

Нямецук Г.В.

УДК 339.944

**РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ
МОНІТОРИНГУ ФОРМ МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА**

Анотація. Вдосконалено моніторинг стану, тенденцій стратегічного розвитку космічної галузі України. Визначено ступінь впливу міжнародного науково-технологічного співробітництва на інтеграційні процеси в сфері космонавтики, особливості функціонування підприємств космічної галузі України, їх спеціалізацію на світовому ринку космічних технологій.

Ключові слова: світовий ринок космічних технологій, міжнародне науково-технологічне співробітництво, інтеграційні пріоритети.

Аннотация. Усовершенствован мониторинг состояния, тенденций стратегического развития космической отрасли Украины. Определена степень влияния международного научно-технологического сотрудничества на интеграционные процессы в сфере космонавтики, особенности функционирования предприятий космической отрасли Украины, их специализацию на мировом рынке космических технологий.

Ключевые слова: мировой рынок космических технологий, международное научно-технологическое сотрудничество, интеграционные приоритеты.

Summary. Monitoring of a condition, tendencies of strategic development of space branch of Ukraine is improved. Extent of influence of the international scientific and technological cooperation on integration processes in the sphere of astronautics, feature of functioning of the enterprises of space branch of Ukraine, their specialization in the world market of space technologies is defined. The thesis is devoted to important and barely developed issues of evaluation of the space branch in Ukraine in the system of international space researches and realization of competitive production on the world market. Having analyzed the role and peculiarities of scientific and technological cooperation of high-technological enterprises of the space branch in Ukraine, the author has defined it as an integral interaction of the opportunities which are projected into innovative and export component directed to the attraction of foreign investments during the realization of international space projects.

Key worlds: world market of space technologies, international scientific and technological cooperation, integration priorities.

Вступ. Як свідчать результати наукових і науково-практичних праць фахівців з проблем космонавтики - О. Білоруса, З. Варналія, В. Горбуліна, О. Дегтярева, О. Джур, Л. Кістерського, С. Конюхова, А. Шевцова, В. Шеховцова - інтелектуальний та інноваційні потенціали національних підприємств космічної галузі дозволяють Україні долучатися до процесів міжнародної інтеграції, зокрема шляхом міжнародного науково-технічного співробітництва. Практика започаткування спільних проектів дозволяє реалізовувати довгострокові космічні проекти, виконувати середньострокові контракти іноземних замовників. Але, на думку автора, невирішеною залишається проблема ефективного моніторингу процесів і форм міжнародного науково-технологічного співробітництва в сфері космонавтики.

Постановка завдання. Обґрунтована необхідність активізації діяльності підприємств космічної галузі України щодо розвитку міжнародного науково-технологічного співробітництва в світлі процесів інтеграції дозволяє сформулювати такі завдання дослідження: визначити перспективні для національних підприємств форми участі у спільних космічних проектах; вдосконалити процес моніторингу форм міжнародного науково-технологічного співробітництва України в сфері космонавтики з метою сприяння міжнародній конкурентоспроможності та інтеграції.

Результати. Підтримка процесів виробництва ракет-носіїв сімейств «Зеніт», «Циклон», «Дніпро» і створення умов для їх подальшої комерціалізації у спільних проектах «Морський старт», «Наземний старт», «Циклон-4», «Дніпро», на думку фахівців, на сьогодні є основним із завдань розвитку космічної галузі України [1; 2]. Але стратегія діяльності країн-партнерів (Росії, США, Норвегії), сформована внаслідок одночасної дії ринкових, економічних, політичних чинників, пріоритетів завдань національної безпеки, як свідчить досвід реалізації спільного проекту «Морський старт», є непередбачуваною. Російські підприємства (АТВТ «Рособщемаш», ЗАТ «Асконд», КБСМ, ФДУП «КБТМ», ЦНДІмаш; ФДУП «КБТМ», ЦЕНКІ; РКК «Енергія»), які є основними партнерами України у проектах спільних підприємств, спрямовують свою діяльність на централізацію функцій і повноважень. Це супроводжується переорієнтацією зв'язків від українських партнерів (зокрема приладобудівних підприємств) на створення власного повного циклу розробки та виготовлення космічної продукції, надання пускових послуг. Процеси реорганізації і структуризації, що тривають, спонукають підприємства України до пошуку інших форм міжнародного науково-технологічного співробітництва.

Реалізація комерційного проекту із створення єгипетського супутника дистанційного зондування Землі EgiptSat-1, участь у якому національні підприємства отримали в результаті міжнародного тендеру, випередивши інших учасників – Велику Британію, Росію, Корею та Італію [3], розкрила для космічної галузі України перспективи спеціалізації на виробництві супутникових технологій.

Як налагодження партнерських зв'язків з Європейським космічним агентством слід розглядати участь України в ініціативі GMES. Проект «GMES – Україна», у ході якого передбачається створення української ракетної і наземної підсистеми (сегменту), спрямованого на отримання інформації щодо навколишнього середовища та безпеки. Інститут космічних досліджень НАНУ-ДКАУ (Державне космічне агентство України), який виступає координатором робіт підготовчого етапу, згуртує навколо себе провідні установи та інститути космічної галузі держави, Національної академії наук, університети, які забезпечать науковий

**РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МОНІТОРИНГУ ФОРМ
МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА**

потенціал реалізації проекту. Пріоритетними напрямками робіт за проектом є такі: навантаження на довкілля, що спричиняє зростання ризиків; моніторинг рослинного покриву, ризиків пожежі та лісових пожеж; моніторинг Азовського та Чорного морів, атмосфери і космічної погоди.

Окрім робіт за комерційними проектами та проектами у рамках спільних підприємств, Україна виконує інші роботи на замовлення іноземних партнерів. Важливою статтею доходів Державного космічного агентства України є оплата за послуги утилізації ракетного палива від США. Згідно із анонсованими прес-службою ДКАУ показниками діяльності галузі, утилізація ракетного палива і реалізація ракетно-космічної техніки складають основу експортної продукції галузі (61,7 % продукції реалізовано на експорт) [4].

З метою моніторингу перебігу процесу міжнародної інтеграції України на основі міжнародного науково-технологічного співробітництва пропонується авторська матриця-ідентифікатор (рис. 1) [5; 6]. Запропонована матриця має розмірність 4*4, де в стовпцях задано форми міжнародного науково-технологічного співробітництва галузі, а у рядках – рівні її здійснення.

Порядок розташування напрямів і рівнів у матриці-ідентифікаторі не є випадковим. Рух підприємств галузі від впровадження нових організаційних структур управління, що є основою реалізації усіх інших напрямів, до розробки космічних технологій відображає просування шляхом інтеграційних пріоритетів. Лише наявність ефективної системи управління, як внутрішній чинник, дозволить створити організаційні умови для досягнення світових стандартів і реалізації наявного інноваційного потенціалу. Ефективність управління забезпечить участь національних підприємств у міжнародних космічних проектах, що побудовані на відточених процесах поділу праці і виконанні своєї частки робіт.

Вісь високотехнологічності «підприємство – галузь – держава»	Впровадження нових організаційних структур управління	Участь у міжнародних проектах	Розвиток супутникової навігації	Розробка космічних технологій	Міжнародне співробітництво
	1.1 Підвищення ефективності управління космічними проектами	1.2 Підвищення технологічної і технічної досконалості використовуваних розробок	1.3 Підвищення якості супутникових систем, скорочення терміну їх виготовлення	1.4 Ефективність реалізації інноваційного потенціалу	Іноземні партнери Світові ринки Світові стандарти
2.1 Сприяння формуванню структурного технологічного укладу	2.2 Укладання міжурядових договорів про співпрацю	2.3 Фінансування фундаментальних і прикладних досліджень	2.4 Забезпечення законодавчо-правових основ комерціалізації і трансферу технологій	Держава	
3.1 Створення вертикально- і горизонтально інтегровані державно-партнерських корпорацій	3.2 Кооперація стратегічних ресурсів	3.3 Наукова, інтелектуальна, технологічна кооперація	3.4 Утворення технополісів, техноградів, венчурних інкубаторів	Галузь	
4.1 Впровадження організаційних та управлінських інновацій	4.2 Розвиток профільного виду робіт	4.3 Впровадження продуктивних інновацій та інноваційних процесів	4.4 Вдосконалення інноваційного продукту, інноваційного процесу	Підприємство	
	Вісь міжнародної інтеграції				

Рис. 1. Матриця моніторингу форм міжнародного науково-технологічного співробітництва підприємств космічної галузі України

Враховуючи надзвичайну прибутковість і перспективність розвитку систем супутникової навігації, реалізація цього напрямку забезпечить Україні надходження необхідних обсягів фінансових коштів. Реалізація сформованого науково-дослідного потенціалу є чинником створення умов самостійної розробки принципово нових космічних технологій.

Перехід до елементів четвертого стовпця матриці означатиме перехід до якісної основи здійснення діяльності українських підприємств. Розробка унікального, принципово нового космічного продукту, фінансово забезпечена механізмами венчурних інкубаторів і науково, організаційно – потужностями техноградів, наукоградів, технополісів, обумовить потік іноземних інвестицій в ході комерціалізації і трансферу технологій. Забезпечення розвитку фінансової і інформаційної складових потенціалу сприятиме їх міжнародній інтеграції.

Дослідження особливостей діяльності підприємств космічної галузі України показало тісний зв'язок галузі з державною безпекою, державною зовнішньою політикою і конкурентоспроможністю. Будь-який процес, що реалізується на підприємствах України, має свої витоки з особливостей функціонування галузі в цілому та управлінських рішень, директив, нормативних вимог, прийнятих вищими органами державної влади. Узгодженість і логічність дій у ланцюжку «підприємство – галузь – держава» говорить про ефективність загальної системи управління й наявність передумов виникнення зацікавленості з боку іноземних інвесторів. Стратегічних партнерів у космічній сфері цікавлять якість виконання робіт або надання послуг, що відображені в елементах матриці 4.1 – 4.2, та захищеність власних вкладень (елементи 1.1 – 1.4). Тому можна говорити, що використання інноваційних переваг підприємств України, координація робіт у межах галузі та вдосконалення законодавчих підвалин космічної діяльності формує вісь високотехнологічності «підприємство – галузь – держава».

Розглянемо діагональ матриці 4.1 – 3.2 – 2.3 – 1.4. Рух у цьому напрямі гарантує компонування елементів усіх видів міжнародного науково-технологічного співробітництва та усіх рівнів прийняття управлінських рішень. Саме діагональний взаємозв'язок елементів матриці дає перевагу у таких моментах:

виключає можливість виникнення суперечок між напрямками розвитку співробітництва, оскільки проходить наскрізь між ними; відображає залежність між усіма видами робіт у галузі від «впровадження нових організаційних структур» до «розробки космічних технологій»; забезпечує на цьому етапі рівновагу між елементами стовпців, що відносяться до національних пріоритетів розвитку (зокрема інтеграційних); характеризує залежність ефективної діяльності підприємств від логічності та обґрунтованості рішень на рівнях галузі і держави.

Висновки. Наведені вище факти дозволили автору сформулювати перспективні для України форми міжнародного науково-технологічного співробітництва для активізації процесів міжнародної інтеграції.

Перший напрям диверсифікації базується на якісному перетворенні, модернізації вітчизняної системи управління на підприємствах космічної галузі, у мережі підприємств Державного космічного агентства України. Нові розробки мають повільно плинний характер внаслідок, перш за все, недостатності фінансових коштів. Функціонування космічних підприємств України здійснюється на основі досвіду провідних спеціалістів, топ-менеджерів, який недостатньо втілений у рекомендаціях, методиках.

Другим перспективним напрямом є участь України у міжнародному науково-технічному співробітництві на основі чіткого розподілу праці. Конкурентоспроможність сімейств українських ракет-носіїв, ракетних двигунів та ракетних баків, конкурентні переваги технічного супроводження продукції вітчизняного виробництва, виготовлення супутникових навігаційних систем може забезпечити місце країни у міжнародних проектах.

Третій напрям – розвиток супутникового сегменту, космічного туризму і виготовлення космічних апаратів важкого класу. Здобутки пілотованих польотів широко розповсюджуються (навіть в Інтернеті) і втрачають свої комерційні можливості. Переслідування економічних цілей спричиняє активний розвиток виробництва космічних апаратів важкого класу, які забезпечують виведення та експлуатацію супутників на геостационарній орбіті;

Четвертим напрямом є концентрація зусиль на розробці космічних технологій: ракетно-космічної техніки, систем управління та виведення. В Україні назріває необхідність створення галузевого інноваційного кластеру в космічній галузі, що буде реалізовано на засадах тісної співпраці підприємств галузі та об'єднанні їхніх інтелектуальних, технологічних, науково-дослідних і виробничих потенціалів.

Джерела та література:

1. ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2008-2012 роки» // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 211. – С.10.
2. Офіційний сайт Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля» [Електронний ресурс] / Режим доступу до сторінки : www.yuzhnoye.com
3. Офіційний сайт Державного космічного агентства України [Електронний ресурс] Режим доступу до сторінки : <http://www.nkau.gov.ua/NSAU/nkau.nsf>
4. Космическая отрасль Украины начала развиваться / Интернет-портал г. Днепропетровска / Новости города и региона от 29.01.2013 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gorod.dp.ua/news/78964>.
5. Джур О. Є. Економіка високотехнологічних підприємств: [навч. посіб.] / О. Є. Джур. – Д. : АРТ-ІРЕС, 2010. – 320 с.
6. Дегтярев О. В. Управління зовнішньоекономічною діяльністю високотехнологічних підприємств в умовах глобалізації (на прикладі космічної галузі України) / О. В. Дегтярев / Автореф. дисер. на здобуття наук. ступеня канд. ек. н. за спец. 08.05.01. – Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Київ, 2005. – 24 с.

Скоробогатова В.В.

УДК 657

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ЯК СКЛАДОВОЇ МОНЕТАРНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено проблеми бухгалтерського обліку грошових коштів та основні пропозиції дослідників щодо їх вирішення. Удосконалено методіку облікового відображення грошових коштів та запропоновано внести зміни до плану рахунків бухгалтерського обліку

Ключові слова: готівка, безготівкові грошові кошти, електронні кошти, монетарні активи, бухгалтерський облік

Аннотация. Исследованы проблемы бухгалтерского учета денежных средств и основные предложения исследователей по их решению. Усовершенствована методика учетного отражения денежных средств и предложено внести изменения в план счетов бухгалтерского учета

Ключевые слова: наличные, безналичные денежные средства, электронные средства, монетарные активы, бухгалтерский учет

Summary. The problems of accounting monetary assets and basic research proposals for their solution . Determined that the main components of monetary assets should be classified as : cash on hand , funds in accounts at banks (current accounts and the funds to other accounts , such as accounts opened for settlement checks) electronic money issued in open circulating system demand deposits and money along the way. An differentiate on accounts means by which the company can dispose of in the course of ongoing activities and resources that the company can actually use (money for irrevocable letters of credit, term deposits) that will provide management with reliable information on the availability of funds available for current operations and